elpusztíthatatlan: „*Az emberi rend annyiban hasonlít a világmindenségre, hogy időről időre el kell égnie ahhoz, hogy újjászülethessen.*" (65. o.)

Több részlet is arra utal, hogy Jünger tudott erről a „végső lényegről", amelyet nem érint sem születés, sem pusztulás: „*Jóllehet a magokban, virágzásban és elmúlásban csalfaság rejtőzik, ami elől semmilyen teremtmény nem menekülhet, ám mégis biztosra vehető, hogy valami állandó lapul a látszatok világa mögött.*" (27. o.)

A márványszirteken főhőseit olyan emberekként látjuk magunk előtt, akik, ha kell, harcolnak, megteszik, ami a kötelesség, ugyanakkor belül soha nem kérgesednek meg, hogy ne tudják értékelni mindazt, ami szép, nemes és emelkedett, mert tudják, hogy a virágok szimmetriája, a pompás színekben tündöklő kígyók és minden egyéb, ami körülveszi őket, annak az Építőmesternek a teremtő erejét dicsérik, „aki" láthatatlan, de mindenütt ott van, pontosabban minden Őbenne van. Ezzel a bizonyossággal és tudással a belső tarsolyban fognak hozzá a harchoz, ami ugyan földi síkon elbukott a gátlástalan zsarnok – „*Mélységesen mély a gyűlölet, ami az alacsonyrendű szívekben a szépséggel szemben gyúl*" (56. o.) – ellen, viszont az a bölcsességben fogant derű, amivel a világot és az életet szemlélik, tudja, hogy a mag odabent van, s várja, hogy újra kihajthasson. A kisregény utolsó mondata is ezt sugallja: „*Úgy léptünk be a szélesre tárt kapun, mintha az atyai ház békéjébe lépnénk.*" (160. o.)

A márványszirteken a rendíthetetlen benső tartás opusza, amely kitart értékei mellett, beleveti magát a legádázabb harcba is, ha kell, de nem inog meg, akkor sem, ha körülötte minden összeomlik, sőt a végromlást is a maga oldalára tudja fordítani e lelki/szellemi szilárdság révén. Ha a világ recseg-ropog is, ami a megújulás lehetőségét magában foglalja, azt nem érhetik el a lángok.

Milán Péter

Ernst Jünger
A MÁRVÁNYSZIRTEKEN
(Budapest, 2004, Európa)

Ernst Jünger munkássága – valószínűleg politikai előítéletekből kifolyólag – sokáig majdnem teljesen ismeretlen volt Magyarországon. 1970-ben a kolozsvári *Utunk* néhány, akár jelentéktelennek is mondható részletet tett közzé hatkötetes naplójából (XXV. évf. 35. sz. [aug. 28.] 12. o.). E töredékek (Pávai Mihály fordítása) kevéssé jellemzőek a német íróra, noha megfigyelhető például, hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonított az élet úgynevezett apró dolgai szemlélésének (személyek, tulajdonságaik, velük kapcsolatos anekdoták, tárgyak). Jünger majdnem mindenből filozófiai következtetésekre volt képes jutni, anélkül, hogy az irodalom formai követelményeit átlépte volna. Sokkal jobb, jellemzőbb választásnak tekinthető a „Pacifizmus" című esszé közlé-

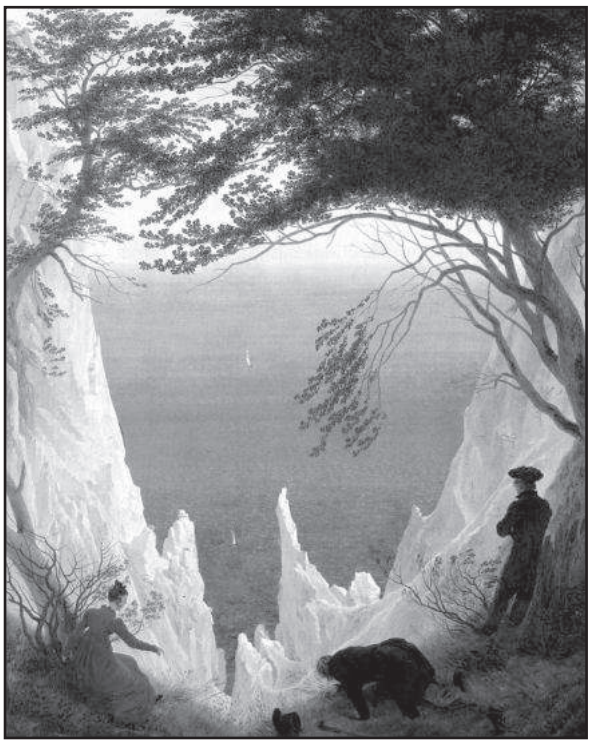

se, hosszú idő után, 1996-ban a *Pannon Front*ban (II. évf. 1. [5.] sz. 4–6. o.), habár a fordítás (Bognár József) kívánni valókat hagyott maga után. A *2000* című folyóiratban (VIII. évf. [1996] 2. sz. [febr.] 53–59. o.) magyarul megjelent *Die Totale Mobilmachung* az író egyik legismertebb elméleti szövege (Mezei Balázs fordítása): éppoly igényes gondolatilag, mint irodalmilag. Jünger világnézetileg és politikailag elkötelezett szerző volt, főként az 1930-as évekig, de soha nem didaktikus, amint ezt nemcsak „A totális mozgósítás", hanem a „Pacifizmus" is mutatták. 2002-ben, a *Nagyvilág*ban (XLVII. évf. 4. sz. [április] 572–583. o.) megjelent az *Auf dem Marmorklippen* egy részlete (Nemes Péter munkája), amely végre regényírói zsenialitására is rávilágított.

Ernst Jünger írói stílusáról, nyelvezetéről, akinek immár három kötete is olvasható magyarul, világszerte tanulmányok tucatjait írták. Mindenekelőtt képalkotó készségére figyelhetünk fel, azokra a képekre, melyeket felvillant - függetlenül attól, hogy mennyire képezik fontos részét a cselekménynek. Ezek a képek nehezen beskatulyázhatók; ha igaz is, hogy előszeretettel alkalmaz természeti víziókat, táj-, növény- és állatképeket, azokat úgy komponálja meg, olyan összefüggésekben mutatja, melyek révén természeten túli módon „elementárisak", majdnem minden materiális vonatkozásukat elvesztették, áttetszők és természetfelettiek. Jünger képei a szó legszorosabb értelmében varázslatosak. Micsoda látomás *A márványszirteken* második fejezetében a madárnak öltözött gólyacsőrös emberek, vagy később a földön napsugár formában elrendeződött aranyló lándzsás viperák képe, nem beszélve a kis Erio alakjáról, amint kék, aranyszegélyű bársonykabátkájában ágaskodó mérges kígyók között tipeg és fakanállal fejükre ütve fegyelmezi őket, anélkül, hogy megmarnák (15. o.)! Olyan képek ezek, amelyek arra tanítanak bennünket, hogy az élet varázslat. Álom és varázslat. Jünger valóban a „mágikus realizmus" képviselője – egy különböző évszázadokon átívelő, különböző szerzőket összekötő áramlaté. Sajnos e meghatározást mostanában túl sok mindenkire alkalmazzák.

Az író mély és intenzív gondolatisága, nem-didaktikus filozofikus jellege, gyönyörű nyelvezete és hihetetlen képteremtő ereje mellett itt arra az ember- és cselekményábrázolásra kívánjuk még felhívni a figyelmet, amely szintén „mágikus realizmusának" része. A mágikus atmoszférájú világot, amely *A márványszirteken* lapjain édeni, vagy legalábbis ezüstkori formában jelentkezik, nem csak a képek elementáris és szimbolikus ereje teszik mágikussá. Jüngernek nem kell árnyakról, a föld szellemeiről, harcról, titkos társaságokról, ősidők óta a sziklák között élő kígyóról vagy egy különös gyermekről írnia, akit az erdőben sétálva mindig katicabogár-felhő vesz körül, ahhoz, hogy világa mágikus és varázslatos legyen. Amikor a természeti világról és bizonyos emberekről ír, amikor a könyveket *„bőrbe vagy pergamenbe öltöztetett néma rabszolgáknak"* nevezi, ugyanazt a mágikus atmoszférát tapasztalhatjuk…

A márványszirteken első fejezeteiben a természeti történések, a falusi emberek cselekedetei, természettel való kapcsolatuk, mindennapi életük, őszi mulatságaik – csakúgy, mint a két főhős élete – maguk is egy nagy mágia részeit képezik, egy ősi, titkos, neve nincs varázslást és vallást gyakorolva, melynek közönségesnek tűnő tevékenységek a titkos rítusai. Itt nem az „élet" vallásáról van szó, mint egyesek gondolnák, hanem pontosan az élet másfajta megéléséről, az élet átalakításáról. Egy kozmikus ceremóniáról, amely az egyedüli ember körül, az ő örömére, az ő megéléseiben folyik.

Mindezzel szemben *A márványszirteken* kapcsán a legtöbbeket az izgatja, hogy a főerdész és a „mauretániaiak" alakjában Jünger Hitlert és a német nemzetiszocialistákat ábrázolta-e 1939-ben. A kérdés, a fentiekhez képest,

szerintünk lényegtelen. Valóban vannak ilyen értelmezhetőségű részek (hogy csak néhány hivatkozást tegyünk: 52-53, 105-106, 109, 111. és 138. o.), ám az író gondolkodás-, szemlélet- és írásmódját ismerve körülbelül lehetetlen, hogy didaktikus módon, egyetlen történelmi irányzat, a német nemzetiszocialisták és néhány vezetőjük alapján rajzolt volna meg bizonyos szereplőket. A „vörösökre" és a „skorpiókra" hasonló utalásokat találhatunk (például: 44, 141, 143. és 144. o.) a regény cselekményének negatív részében. Sokkal inkább Jünger további főművei – *Der Kampf als inneres Erlebnis, Feuer und Blut* stb. – magyar nyelvű kiadásával kellene foglalkozni.

Horváth Róbert

Mijazaki Hajao
SZÉL TÁMAD
Animációs film, 126 perc (Studio Ghibli és mások, 2013)

„Szél támad! … Élni, próbáljunk meg újra!"
Paul Valéry

Valószínűleg sokaknak nem kell bemutatni a japán anime nagymesterét, az 1985 óta működő Ghibli Stúdió remekeinek megálmodóját: a *Totoro*, a *Chihiro*, a *Vándorló palota* (hogy csak a híresebbeket említsük) varázslatos világa és szépséges képei bizonyára mindenkiben élénken élnek, aki csak egyet is látott közülük. Az 1941-es születésű Oscar-díjas művész 2013 szeptemberében bejelentette visszavonulását, így – legalábbis úgy tűnik – e film lesz életművének záróköve.

Saját bevallása szerint rajzfilmjeit elsősorban gyermekeknek készíti, mégis képesek megszólítani minden korosztályt, feltéve, hogy a nézőben él még valami a gyermekkor ártatlanságából, a gyermeki, de egyáltalán nem infantilis lelkületből. Abból az alaphangulatból, amire Ernst Jünger is utalt, írván: *„Ha felidézzük magunkban a gyermekkort, mikor erdőn-mezőn át csatangoltunk, ahol minden fa és bokor mögött titok lappangott, mikor vad és tomboló játékokat űztünk a kis város sötét zugaiban, mikor a barátság tüze égett bennünk és ideáljaink előtt hódoltunk, akkor belátjuk, mennyivel fakóbb lett a világ."* A teljes megromlottság világában megőrizni és átadni valamit ebből a tisztaságból, katarzis révén felrázni és megtisztulás felé irányítani a befogadót, ez a valódi művészet feladata. Ebben az értelemben egyértelműen művész Mijazaki is. Nem csupán felmutatja a válságot (például az erdőket felemésztő építkezések károkozását *Pom Poko* című filmjében), hanem próbál kiutat mutatni az emberi romlottság és önzés kríziséből, amiben a japán hagyományok - főként a sintó tradíció - alapelvei nyújtanak számára segítséget.

Utolsó műve bizonyos tekintetben rendhagyó, a *Szél támad* ugyanis életrajzi film, Jiro Horikoshi japán repülőgéptervező mérnök emlékiratait veszi alapul. (A repülés egyébként visszatérő motívum Mijazakinál, elég csak a *Porco Rosso* mesterpilótájára vagy Howl karakterére utalnunk, akik mindketten az eget uralva szállnak szembe a pusztítással.) A gyenge látású, szemüveges Dzsiro azonban nem lehet pilóta, így mérnökként valósítja meg gyermekkori álmát, hogy a lehető legszebb repülőgépet alkossa meg. Utóbb az így létrejött A6M Zero típusú gépekkel indultak - főként - utolsó útjukra II. világháború japán hősei, a kamikaze pilóták, pontosan hetven esztendeje (noha ez a filmben csupán érintőlegesen jelenik meg: mintegy a téves célok szolgálatába állított találmányok lecsapódásaként).

Mivel a film és főhősünk egyik alapdilemmája éppen az utóbbi, e problematika kapcsán ismét Jünger szavaihoz fordulunk: *„az igazi tudós úgy fordítja figyelmét a tárgyakra és jelenségekre, hogy pillantását nem homályosítja el a haszon és nyereség gondolata. A szellem világában ez a tízparancsolatot magáénak tekintő, közölhetetlen képe-*